

Posudek na bakalářskou práci Veroniky Jončevové: *vizualita v prozaickém díle Richarda Weinera*, FF UK 2019, Ústav české literatury a komparatistiky

Práce, jak plyne z názvu, si klade za cíl pojednat o vizuální stránce próz Richarda Weinera. Téma se již dříve dotkly některé texty, soustavně ale pojednáno nebylo, stále je k němu co říci. V tomto směru má tedy práce z čeho vycházet, a zároveň nemusí jen opakovat známé teze. Na začátek bych hodnocení shrnul takto: práce svědčí o zaujetí autorem i problematikou, o zájmu zabývat se dílem Richarda Weinera. Bohužel tento zájem zůstává často na úrovni intuice, která není dostatečně zformulovaná a promyšlená. – Konkrétněji:

Jazyk, styl, formulační stránka. Práci by prospěla jazyková revize. Formulace v textu jsou mnohdy zbytečně složité, jazykově nekorektní a velmi často spoléhají na spolupráci čtenáře, který tuší, o čem autorka píše a promine jí, nebo jí má prominout náznaky, nedořečení a nepřesnosti. Pár příkladů „Richard Weiner, někdy též titulovaný pod jménem Štěpán Golev“ (17, nehledě na věcnou nepřesnost); „... je objekt konfrontován s rozpadající se skutečností, kde ve vzájemné syntéze můžeme pochopit její zmatečnost“ (19); „povaha stylu psaní kopíruje děj“ (21) – výčet by mohl pokračovat; v podobných případech lze tušit jádro sdělení, slovní formulace je ale často na hranici srozumitelnosti.

Někde autorka vynáší paušální a nepodložená tvrzení, která leckdy ani nemají podstatný vztah k tématu práce. Např. „Věda je ze zásady dogmatická, založená na principech obecně prokazatelné pravdy“ (s. 8) U Weinera jednak nehraje věda velkou roli, vymezuje se spíše vzhledem k povrchnímu racionalismu, jednak právě v jeho době do vědy vstupují nové teorie a podstatně kritický přístup k základům vědy. – Jinde jsou tvrzení nepřesná: obraz „klusal na své hrůze“ (20) nezpředměňuje slovo, nýbrž emoci, jakkoli na jiných místech Weiner opravdu tematizuje také slova (podobně s. 22).

Téma a materiál. Téma by bylo vhodné přesněji vymezit a více se ho v práci držet. Na jednom místě například autorka konstatuje rozpor mezi jazykovou a vizuální stránkou (6) na jiném místě vztah slova a obrazu charakterizuje jako logický (19). Zde by bylo na místě alespoň stručné teoretické pozadí. Jednak konstatování, že vizualizace je nijak výjimečným rysem našeho zacházení s jazykem na běžné komunikační úrovni; v některých ohledech by bez ní jazyková komunikace nefungovala. Pak teprve je možné uvažovat o specifčnosti literárního jazyka a Weinerova díla v této rovině. Vhodné je srovnání s výtvarným uměním, které autorka dělá. V tomto rámci by práci prospělo přesnější vymezení, třeba i dílčího problému, na který by se soustředila. Takto práce působí rozptýleně a mnohde není jasné, zda se vůbec k vizualitě vztahuje. Tomu se blíží kapitola 2.10, kde najdeme několik důležitých postřehů.

Zajímavé mj. je, že Weiner „podle“ obrazů (Chirico, Kupka), jen zmíněný příklad s Kupkou by zasloužil důkladnější rozbor, od „použití“ Chirica se v něčem podstatně liší, zasahuje spíše do struktury vyprávění, než do zobrazení prostoru. – Leckde práce příliš odbočuje, zřetelně například v kapitole o Hlasu v telefonu, kde najdeme jen velmi problematické konstatování o vizualizaci abstrakce. Přitom vztah *hlasu*, tedy zvukové stránky, a obrazu, v tematické a strukturální rovině, je velmi zajímavý, to platí zčásti i pro kapitolu o Ztřeštěném tichu.

Problematický je výběr textů a vůbec edice, s nimiž autorka pracuje. V literatuře není uvedeno dílo R. Weinerja vydávané v Torstu, ale jen tři dílčí edice, mezi nimi textově krajně nespolehlivý výbor *Solný sloup*. Z práce není jasné, zda má autorka přehled o celém Weinerově díle a zda zná jeho chronologii. Například věta „Weiner zde uvádí do praxe své teoretické teze z *Lazebníka*“ (s. 27) je anachronická, protože *Lazebník* byl napsán nějakých deset let po této povídce. I vzhledem k Weinerovu naturelu by bylo lépe napsat: „některé z těchto postupů Weiner později reflektoval...“ apod. – Explikace starší povídky Loučení s včerejškem a její vztah ke Kupkovi v pozdější Prázdné židli mimochodem představuje podobný postup zpětné reflexe, pro Weinerja typický. V tom se *Lazebník-Poetika* také liší od různých manifestů, jimiž byl zčásti inspirován. Je dobré mít na paměti, že Weiner patří k těm autorům, u nichž je podstatná znalost celého díla. – Texty v interpretační části nejsou řazeny podle chronologie díla, důvod ale není zřejmý, a měl by být zmíněn.

Historicko-teoretické pozadí. První část práce je věnována spíše historickému kontextu avantgard 20. století. Přehled je do jisté míry instruktivní vzhledem k pojednávanému autorovi; je známo, že Weiner se živě zajímal o moderní a avantgardní směry, a zároveň si od nich vždy uchoval odstup (s řadou jejich představitelů se v Paříži stýkal). Tento odstup je ovlivněn jednak jeho novinářskou profesí, byl tím, kdo referuje, a především jeho vlastní tvorbou, která nové přístupy využívá, ale reflektovaně a zároveň ne programově. – Po teoretické stránce by stálo za to pracovat s nějakou teorií vizuality, opřít se o zavedené pojmy, třeba i kriticky. K dílčím rozborům by bylo vhodné užít základní náhledy z naratologie: v *Letu vrány* i *Rovnováze* Weiner promyšleně pracuje se změnou perspektivy či fokalizací: něco z vizuální stránky je v obou povídkách dáno střídáním perspektivy postavy a spíše vnějšího pozorovatele. V jedné chvíli víme, co vrána cítí, co si myslí apod., ve druhé ji vidíme jako pozorovatelé zvenčí; v *Rovnováze* se něco podobného děje v první vyprávěcí osobě. Přitom se vedle vizuální stránky dostává do hry také to, co vidět nelze.

Na práci Veroniky Jončevové lze ocenit určitý elán a zaujetí, i jednotlivé zajímavé postřehy, na druhé straně jí lze vytýkat nedotaženost v několika rovinách. Na úrovni bakalářské práce

bych očekával přece jen o něco víc. Autorka by měla pro příště více promyslet svůj přístup a uvědomit si, že racionální a intuitivní není v protikladu, stejně jako si to uvědomoval Richard Weiner, jde jen o to, jak obě stránky uvést do souhry. Práci by prospěl solidnější základ v teoretickém i materiálovém přístupu, od něž by se intuice mohla odrazit a konat své divy.

Hodnocení navrhuji velmi dobře nebo dobře, podle obhajoby.

V Praze, 28. 8. 2019

Josef Hrdlička